

Potreba ticha

Ak si pamätáte, pred dvoma týždňami sme v katechéze o aktívnej účasti hovorili, že v jej záujme treba venovať starostlivosť aklamáciám, čiže zvolaniam, odpovediam, spievaniu žalmov, antifónam, piesňam, ako aj úkonom čiže gestám a držaniu tela. Popritom II. vatikánsky koncil pripomína, aby sa vo svojom čase zachovalo posvätné ticho (SC 30).

Ticho pred sv. omšou

Rímsky misál hovorí: „V patričnom čase treba zachovať, ako súčasť slávenia, aj posvätné ticho. Jeho ráz závisí od toho, v ktorom bode liturgického slávenia sa zachováva. Pri úkone kajúcnosti napomáha chvíľa ticha sústredene sa vnoriť do seba; po čítaniach alebo po homílii pomáha veriacim rozjímať o tom, čo počuli; po svätom prijímaní umožňuje vnútornú modlitbu chvály a vďaky. Už pred vlastným slávením omše je chvályhodné zachovať posvätné ticho v kostole, sakristii a príľahlých priestoroch, aby sa všetci nábožne a náležite pripravili na slávenie posvätného úkonu“ (VSMR 45).

Zastavme sa pri tejto myšlienke. Od samého počiatku Cirkvi existujú svedectvá, že eucharistické slávenie si vyžadovalo nevyhnutnú predbežnú prípravu, a to nielen kňaza, ale aj celého veriaceho ľudu.¹ K tomuto nemecký teológ Guardini tvrdí, že „samotný liturgický úkon začína tichom. Bez posvätného ticha sa všetko javí neužitočné a zbytočné. Ticho je skutočne vážna, veľmi dôležitá a, bohužiaľ, často zanedbávaná téma. Ticho je prvým predpokladom každého posvätného úkonu.“²

Preto je potrebné, aby aspoň 5 minút pred sv. omšou kostol stíchol. Kňaz si v tomto momente uvedomuje a pripomína, že sa dáva k dispozícii Tomu, ktorý pri Poslednej večeri povedal svojim učeníkom: „Toto robte na moju pamiatku“. Rovnako aj veriaci sa majú pripraviť na to, že sa idú stretnúť so svojim Pánom v Božom slove a v Eucharistii. Z toho vyplývajú praktické veci:

- Ak človek čaká na návštevu dobrého priateľa, v prvom rade sa na neho teší, myslí na neho, uvažuje, ako by mu mohol urobiť radosť, pohostiť ho a podobne. Pri sv. omši prichádza samotný Kristus. Vieme sa už počas dňa tešiť na stretnutie s ním počas sv. omše? Aspoň to krátke ticho pred sv. omšou má nám pomôcť zosúladiť si myšlienky, pripraviť si srdce, povedať Ježišovi: „Milujem ťa, teším sa na stretnutie s tebou.“
- Ak pravidelne dobieham na sv. omšu, prípadne chodievam pravidelne neskoro, nie je to prejavom mojej roztržitosti? Nechcem skôr zahltiť svoju pozornosť inými vecami, ktorým dávam väčší význam, ako sústredeniu sa na Krista?
- Ak sa chceme pred sv. omšou aj vyspovedať, určite nie je správne prísť tesne pred jej začiatkom a obrať o ticho pred sv. omšou kňaza i seba. Darujme kňazovi možnosť mať tiež aspoň 5 minút ticha na prípravu. Prichádzajme k sviatosti zmierenia radšej skôr, stojme v rade do spovednice, aby kňaz vedel, koľko ľudí čaká. Nevybiehajme z lavice na poslednú chvíľu k spovedi. Státie pred spovednicou má veľký kajúci význam. Priznávame, že sme hriešni a potrebujeme Božie milosrdenstvo.

¹ Porov. J.G. Jungmann, *Missarum solemnia*, str. 227.

² R. Guardini, *Il testamento di Gesù*, str. 33.

Ticho počas sv. omše

Hneď na začiatku sv. omše pred úkonom kajúcnosti má nasledovať chvíľa ticha. Nie, nemáme si vtedy robiť spytovanie svedomia, tá prestávka je na to príliš krátka, ale máme sa usilovať vyvolať si v duši ľútosť za spáchané hriechy. Postaviť sa mlčky, so zahanbením pred Krista, ukrižovaného za naše zlo a následne slovami vyznávame, že sme zhrešili a prosíme, aby sa Pán nad nami zmloval.

Vo svätej omši sú chvíle, keď modlitba vystupuje osobitným spôsobom do popredia. A to platí najmä v prípade Kolekty – Modlitby dňa. Po výzve kňaza „Modlime sa“ nasleduje ticho. Toto je už druhý okamih ticha vo sv. omši. Toto ticho je určené pre nás, pre naše súkromné problémy. Máme ho naplniť vlastnými myšlienkami, aj tými najosobnejšími. To mlčanie má byť naším volaním k Bohu. Povedať mu o svojej bolesti, o tom, za čo chcem prosiť pri sv. omši, čo ma trápi. Až potom nasleduje modlitba Cirkvi ako spoločenstva.

Bohoslužba slova nás učí, že nielen to je dôležité, čo my hovoríme Bohu, ale najmä to, čo on hovorí nám. Je nutné predať sa cez hluk tohto sveta, aj cez ten, ktorý máme vo svojich myšlienkach, aby sme počuli, čo nám Boh hovorí. Preto sa v liturgii veľmi odporúča, aby aj po homílii zostalo ticho. Je nepochopením, ak tieto chvíle ticha niekto chápe ako zbytočné prestávky. To je priestor na reflexiu a pôsobenie Božieho slova na našu dušu a náš život. Ak je kázeň akoby nedokončená a kňaz nepovie: „Amen.“ Nemali by sme za každú cenu vyriechnúť spokojné: „Pán Boh zaplať,“ ale zostať ticho, uvažovať, nechať pôsobiť Božie slovo v nás.

Po tichu a modlitbe veriacich začína ústredná a vrcholná časť celého slávenia – eucharistická modlitba, modlitba vzdávania vďaky a posvätenia. Kňaz vyzýva ľud, aby pozdvihol srdce k Pánovi modlitbou a vzdávaním vďaky a pridružuje si ho v modlitbe, ktorú v mene celého spoločenstva a skrze Ježiša Krista v Svätom Duchu vysiela k Bohu Otcovi. Zmyslom tejto modlitby je, aby sa pri vyznávaní veľkých Božích skutkov a pri prinášaní obety celé zhromaždenie veriacich spojilo s Kristom. Eucharistická modlitba si vyžaduje, aby ju všetci počúvali v tichosti a pozorne. Eucharistická modlitba vyúsťuje do svätého prijímania, kedy Kristus v spôsobe chleba a vína premenený na oltári nás syti svojim Telom a Krvou. Prijímajúc Eucharistiu vyznávam, že som časťou Kristovej Cirkvi, a mojím „Amen“ vyjadrujem súhlas so všetkým, čo Cirkev učí. Vyjadrujem svoju zodpovednosť za to, že budem vytvárať spoločenstvo s inými ľuďmi. Keby sme si my všetci, ktorí prijímame Pánovo Telo, uvedomovali tieto fakty, nebolo by po odchode z kostola toľko nejednoty a rozporov.

V liturgických smerniciach sa píše: „Kým kňaz prijíma Sviatosť, začína sa spev na prijímanie. Tento spev má jednotou hlasov vyjadriť duchovnú jednotu prijímajúcich, prejať radosť srdca a viac osvetliť „komunitárnu“ povahu sprievodu k prijatiu Eucharistie. Spev pokračuje dokiaľ sa vysluhuje veriacim Sviatosť. Ak sa má však po prijímaní spievať hymnus, nech sa spev na prijímanie včas zakončí“ (VSRM 86), aby po rozdávaní sv. prijímania zostal priestor na ticho (porov. VSMR 88).

Teda, keď sa dorozdáva sv. prijímanie, nastáva čas na zachovanie ticha. Vôbec nie je potrebné vyplniť spevom čas, keď kňaz alebo akolyta čistí nádoby. Keď organista prestane hrať, o čo organistov prosíme, nie je to preto, že by mu došiel repertoár. Nie je to ani čas, aby sme sledovali kňaza, či vie umývať riady. Je to chvíľa, aby sme sa v tichosti modlili, ďakovali Ježišovi, že prišiel do nášho vnútra a rozprávali sa s ním. Všetky tieto osobné modlitby kňaz zhrnie do Modlitby po prijímaní.

Ticho po sv. omši

Posvätné ticho by sa malo zachovávať aj na konci liturgického slávenia. Je to logické a vychádza z rovnakej logiky ako ticho, ktoré predchádza a pripravuje nás na slávenie sv. omše. Toto ticho napomáha poďakovaniu po sv. omši a predlžuje prežívanie toho, čo sme pri sv. omši slávili. Tak možno chápať aj to, čo pripomína sv. Josemaría Escrivá: „Láska ku Kristovi, ktorý sa za nás obetoval, nás nabáda na konci sv. omše nájsť si niekoľko minút na osobný a vnútorný úkon vďaka za Eucharistiu. Ak sme prežili sv. omšu dobre, po nej je nemožné nevenovať Bohu nijakú myšlienku, nemať vôľu ani ochotu zostať v jeho prítomnosti a nerobiť tak, ako on robieval a miloval.“³

Na tomto mieste liturgie je s priestorom na utíšenie najviac problémov. Veriaci z rozličných dôvodov nezriedka odchádzajú z kostola ešte pred požehnaním. Kto ešte zostáva v kostole po skončení záverečnej piesne v tichu, aby poďakoval? Alebo odchádzajúc z kostola premýšľa nad tým, čoho bol účastný. Možno je čas, aby sme si aspoň uvedomili, že nemôžem odísť s Ježišom v srdci bez toho, aby som mu nepovedal: „Ďakujem. Ty teraz prebývaš vo mne a ja v tebe, moja Láska.“

Bratia a sestry, učme sa tichu. Učme sa vzťahu s Bohom, v ktorom nemusím hovoriť len ja. Môžem nechať predovšetkým jeho, aby hovoril ku mne a ja som ho počúval.

³ Josemaría Escrivá de Balaguer, *É il Gesù che passa*, 92; 154.